

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

**Ερωτήσεις & Απαντήσεις
στο κείμενο διαβούλευσης
για τις Αλλαγές στην Ανώτατη
Εκπαίδευση**

<http://www.opengov.gr/ypepth/>

Αθήνα, 14 Δεκεμβρίου 2010

Ειδική Γραμματεία Ανώτατης Εκπαίδευσης

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης επί του κειμένου του Υπουργείου Παιδείας «Εθνική Στρατηγική για την Ανώτατη Εκπαίδευση», έχουν, αφενός, διατυπωθεί διάφορες ερμηνείες του που δεν ευσταθούν ενώ, αφετέρου, εξάγονται συμπεράσματα για ζητήματα που το κείμενο αυτό δε θίγει καθόλου. Ως εκ τούτου - και για αποφυγή δημιουργίας λανθασμένων εντυπώσεων, που μπορεί να αποπροσανατολίσουν ως προς την ουσία του διαλόγου- έχουν σταχυολογηθεί οι σημαντικότερες ερωτήσεις που έχουν προκύψει και παρουσιάζονται μαζί με τις απαντήσεις τους.

1. Γιατί χρειάζεται αλλαγή του Νόμου για τα Πανεπιστήμια;

Για δύο λόγους:

- Κατά πρώτον για το διεθνές περιβάλλον: η Ανώτατη Εκπαίδευση διεθνώς βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι. Υπάρχουν πολλά κρίσιμα ερωτήματα που ζητούν απάντηση. Μεταξύ αυτών αναφέρονται ενδεικτικά το είδος, η μορφή της γνώσης και ο τρόπος που την προσφέρουν τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), ο ρόλος τους στη διεθνοποιημένη οικονομία, η ανάγκη για διεθνοποίηση τόσο των σπουδών όσο και του ρόλου των Ιδρυμάτων. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης (σε 22 από τις 27 όπως στη Γαλλία, την Πορτογαλία, την Αυστρία, τη Σουηδία, τη Γαλλία κ.α.) έγιναν και γίνονται μεταρρυθμίσεις ώστε να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα. Είναι, επομένως, ανάγκη και στην Ελλάδα να προσπαθήσουμε να δώσουμε απάντηση στα ζητήματα αυτά και να διαμορφώσουμε το περιβάλλον εκείνο που θα επιτρέψει στα Ελληνικά ΑΕΙ να βρουν τη θέση τους στο νέο παγκόσμιο χάρτη της Εκπαίδευσης και να παράσχουν βέβαια στη νεολαία μας σπουδές με αξία.
- Κατά δεύτερον, για λόγους που αφορούν ειδικά στα ελληνικά πανεπιστήμια: Ο νόμος 1268/82 επιτέλεσε το ρόλο του («άνοιξε» τα πανεπιστήμια στην κοινωνία, κ.λπ.). Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο καταγράφεται με όλες τις αλλαγές σε πάνω από 500 σελίδες και οι επί μέρους διορθωτικές κινήσεις δε βοηθούν το κάθε ΑΕΙ να προχωρήσει και να εκπληρώσει την αποστολή του.

Επιπλέον, υπάρχουν στα ελληνικά ΑΕΙ νέες δυνάμεις αριστείας που ασφυκτιούν στην κατάσταση όπως αυτή έχει παγιωθεί/διαμορφωθεί. Με τη μεταρρύθμιση θέλουμε να απελευθερώσουμε και να στηρίξουμε τις δυνάμεις αυτές, να δώσουμε ώθηση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, φοιτητικό και ερευνητικό να ανοίξει το πανεπιστήμιο στην κοινωνία και το διεθνή χώρο. Τέλος, έχουν ήδη περάσει σχεδόν 30 χρόνια από την προηγούμενη θεσμική αλλαγή ευρείας κλίμακας (Ν.1268/82) που καθόρισε την πορεία του ελληνικού πανεπιστημίου προς τον 21^ο αιώνα. Στη νέα χιλιετία απαιτείται καινούργιο θεσμικό πλαίσιο που θα αναπροσαρμόσει τα ΑΕΙ στη νέα πραγματικότητα.

2. Γιατί τώρα;

Η Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση, μετά από μια μακρά περίοδο άναρχης ανάπτυξης με ευθύνη που βαρύνει και τις πολιτικές ηγεσίες, έχει φτάσει στο σημείο όπου απαιτείται ένας επαναπροσδιορισμός του ρόλου της. Το γεγονός ότι η ανάγκη αυτή συμπίπτει χρονικά με την ανάγκη για ευρύτερες αλλαγές στην Ελληνική κοινωνία και το Ελληνικό κράτος συνιστά ίσως μια χρήσιμη και οπωσδήποτε όχι τυχαία σύμπτωση.

- Το γεγονός ότι φτάσαμε χωρίς καμιά στρατηγική -και μόνο εξαιτίας της ικανοποίησης αιτημάτων- να έχουμε είκοσι τέσσερα Πανεπιστήμια και δεκαέξι ΤΕΙ, ενώ σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές κάθε ΑΕΙ πρέπει να αντιστοιχεί σε ένα εκατομμύριο κατοίκους,

- το γεγονός ότι έχουμε πεντακόσια πανεπιστημιακά τμήματα και τμήματα ΤΕΙ, πολλά από τα οποία είτε «επαναλαμβάνονται» χωρίς λόγο είτε έχουν άκρως εξειδικευμένα αντικείμενα,

- το γεγονός ότι έχουν θεσμοθετηθεί χωρίς καμιά διαδικασία αξιολόγησης εξακόσια περίπου μεταπτυχιακά προγράμματα και έχουν υποβληθεί για έγκριση άλλα εκατό περίπου,

- το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό νέων που εισάγονται στην Ανώτατη Εκπαίδευση και ταυτόχρονα ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμπλήρωσης σπουδών και ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στην Ευρώπη,

αποτελούν ενδείξεις ότι η μέχρι τώρα πορεία και στρατηγική για την Ανώτατη Εκπαίδευση ήταν σε λάθος κατεύθυνση.

Η γενικότερη κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα επιβάλλει και μια εκ βάθρων αλλαγή στην Ανώτατη Εκπαίδευση, που θα επιτρέψει όχι μόνο να διορθωθούν οι αδυναμίες, κάποιες εκ των οποίων προαναφέρθηκαν, αλλά και να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις ώστε τα ελληνικά ΑΕΙ να συμβάλλουν στην ανόρθωση της χώρας και να γίνουν ανταγωνιστικά στο διεθνές περιβάλλον.

3. Σε τι διαφέρουν οι αλλαγές που προτείνονται τώρα σε σχέση με τις αλλαγές που έχουν επιχειρηθεί μέχρι σήμερα;

Οι μέχρι σήμερα προσπάθειες αλλαγών επικεντρώνονταν στην επίλυση προβλημάτων που η ίδια η προηγούμενη νομοθεσία αλλά και η συνεπακόλουθη λειτουργία των Ιδρυμάτων προκαλούσε (π.χ. σύνθεση εκλεκτορικών σωμάτων για εκλογές καθηγητών, σύνθεση εκλεκτορικών σωμάτων για εκλογές πρυτάνεων και προέδρων, καθορισμός αριθμού εκλεκτόρων για τις εκλογές καθηγητών, αριθμός δημοσιεύσεων, και γενικότερα πλήρωση ποσοτικών κριτηρίων για εκλογές διδασκόντων στις διάφορες βαθμίδες κ.λπ.), χωρίς να προσαρμόζει την εσωτερική λειτουργία των Ιδρυμάτων στη διεθνή πραγματικότητα. Η προσέγγιση αυτή όχι μόνο δεν έλυσε ουσιαστικά προβλήματα, αλλά αντίθετα αποτελούσε πηγή αντιπαράθεσης μεταξύ των διαφόρων, εσωτερικών στο ΑΕΙ, ομάδων και εξελισσόταν ανάλογα με την πρόσβαση που είχε η εκάστοτε ομάδα στη νομοθετική εξουσία.

Σήμερα, επιχειρούμε κάτι διαφορετικό. Προσπαθούμε να αλλάξουμε συνολικά τη δομή του ΑΕΙ με τρόπο ώστε η Πολιτεία να θέτει μεν τους γενικούς στόχους και κατευθύνσεις των ιδρυμάτων αλλά τα ίδια τα Ιδρύματα να αναλαμβάνουν την ευθύνη για το σύνολο των θεμάτων της ακαδημαϊκής λειτουργίας τους. Θέλουμε ένα νόμο πλαίσιο λιτό και σαφή. Μιλάμε, δηλαδή, για ουσιαστική ακαδημαϊκή αυτοτέλεια των Πανεπιστημίων με ταυτόχρονη ουσιώδη εποπτεία του κράτους που θα περιορίζεται στο να αξιολογεί πώς οι στρατηγικοί στόχοι της χώρας εξυπηρετούνται από τα Πανεπιστήμια ελέγχοντας τις ακαδημαϊκές διαδικασίες στην είσοδο (input) και την έξοδο (output) και όχι στις ενδιάμεσες λεπτομέρειές τους.

4. Ποια είναι η σημαντικότερη αλλαγή που προτείνεται όσον αφορά στη διοίκηση των Ιδρυμάτων;

Η σημαντικότερη αλλαγή είναι η υιοθέτηση του Συμβουλίου του ΑΕΙ. Το Συμβούλιο αποτελεί μια μορφή διοίκησης που έχει υιοθετηθεί σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης (π.χ. στη Δανία, Σουηδία, Αυστρία, Ελβετία, Ολλανδία, Γαλλία, Πορτογαλία

κτλ.). Παρόμοιες μορφές διοίκησης υφίστανται και στα Πανεπιστήμια της Αμερικής, της Ασίας και της Αυστραλίας. Το Συμβούλιο περιλαμβάνει μεταξύ των μελών του καταξιωμένα στην κοινωνία πρόσωπα που μπορούν να συμβάλλουν στην απαραίτητη αλληλεπίδραση της κοινωνίας με το Πανεπιστήμιο και το ΤΕΙ.

Με τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζεται η παρουσία και η συμβολή της κοινωνίας στα ΑΕΙ. Γίνεται, επίσης, ένας πρώτος απολογισμός του ιδρύματος προς ένα σώμα που περιλαμβάνει όχι μόνο ακαδημαϊκούς αλλά και μέλη της κοινωνίας. Οι ετήσιες εκθέσεις που υποβάλλονται τυπικά από τα ΑΕΙ δεν εξασφαλίζουν σήμερα έναν ουσιαστικό απολογισμό.

5. Πόσα θα είναι τα μέλη του Συμβουλίου και πόσα από αυτά θα είναι μη Πανεπιστημιακοί;

Οι διεθνείς πρακτικές ποικίλλουν όσον αφορά στον αριθμό των μελών του συμβουλίου, από πολυμελή (π.χ. έως και 70) έως και ολιγομελή (π.χ. έως και 7). Ο αριθμός των μελών του Συμβουλίου, στις περιπτώσεις που ήδη εφαρμόζεται η πρακτική αυτή, είναι, συνήθως, αποτέλεσμα των τοπικών παραδόσεων ή/και της αντίληψης για τον τρόπο που θα πρέπει αυτό να λειτουργεί. Για τη χώρα μας, καταλληλότερη θεωρείται μια ολιγομελής σύνθεση Συμβουλίου προκειμένου να είναι αποτελεσματική. Επ' αυτού αναμένουμε τα συμπεράσματα της διαβούλευσης.

Υπάρχουν Συμβούλια στα οποία τα εξωτερικά μέλη εκλέγονται, άλλα στα οποία μερικά τουλάχιστον εξωτερικά μέλη διορίζονται, άλλα όπου συμμετέχουν θεσμικοί φορείς των τοπικών κοινωνιών και άλλα όπου τα εξωτερικά μέλη επιλέγονται με διάφορες άλλες διαδικασίες. Στο σχέδιο διαβούλευσης θα λάβουμε ασφαλώς υπ' όψιν μας την Ελληνική εμπειρία (καλή και κακή), τα αποτελέσματα της διαβούλευσης και βέβαια το συνταγματικό πλαίσιο της χώρας.

6. Ποια είναι τα επιθυμητά χαρακτηριστικά των μελών του Συμβουλίου;

Κατά τεκμήριο, τα μέλη του Συμβουλίου πρέπει να είναι άτομα με επιτυχή πορεία στην κοινωνική και επαγγελματική τους ζωή και με εμπειρία στη διοίκηση οργανισμών. Επίσης, πρέπει να είναι πνευματικοί άνθρωποι που έχουν αφήσει τη σφραγίδα τους στον πολιτισμό της χώρας ή ακόμη και διεθνώς. Προηγούμενη εμπειρία από την ακαδημαϊκή ζωή είναι πάντοτε χρήσιμη. Αυτό που κυρίως θα πρέπει να διασφαλίζεται, κατά το μέτρο του δυνατού, είναι τα πρόσωπα αυτά να μην προσδοκούν οφέλη από την ενδεχόμενη συμμετοχή τους στα Συμβούλια των ΑΕΙ.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει πως σε πολλές περιπτώσεις πρόσωπα που συμμετείχαν σε τέτοια Συμβούλια δεν ανταποκρίθηκαν στις προσδοκίες που προαναφέρθηκαν. Τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να λειτουργήσουν ως παραδείγματα προς αποφυγή.

Οπωσδήποτε, οι απόψεις που θα διατυπωθούν κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης θα αποτελέσουν εξαιρετικά χρήσιμο υλικό για τη διαμόρφωση της τελικής πρότασης του Υπουργείου.

7. Πρέπει να υπάρχουν ακαδημαϊκά μέλη σε αυτό το Συμβούλιο και αν ναι, αυτά θα πρέπει να προέρχονται από το ίδιο το ΑΕΙ ή ενδεχομένως και από άλλα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα;

Ναι, θα υπάρχουν ακαδημαϊκά μέλη, τα οποία θα προέρχονται από το ίδιο το ίδρυμα. Η συνολική σύνθεση συνδέεται με τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου.

8. Πώς θα επιλέγεται ο Πρύτανης/Πρόεδρος ΤΕΙ στη νέα δομή του Πανεπιστημίου/ΤΕΙ;

Και εδώ οι διεθνείς πρακτικές συγκλίνουν στη διαδικασία που έχει προταθεί από το Υπουργείο Παιδείας, δηλαδή, σε μία διεθνή πρόσκληση στην οποία θα ανταποκρίνονται όσοι ενδιαφέρονται. Θα συγκροτείται μια επιτροπή που θα διερευνά τις υποψηφιότητες αλλά ταυτόχρονα θα μπορεί και να προσεγγίσει πρόσωπα που θα είχαν τα επιθυμητά χαρακτηριστικά για να εκδηλώσουν ενδιαφέρον. Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική προτείνεται η διοργάνωση δημόσιας ακρόασης των υποψηφίων από τη Σύγκλητο ή από ομάδα που αυτή θα ορίσει.

9. Ποιος θα είναι οι αρμοδιότητες του Πρύτανη/Προέδρου με το νέο νόμο και σε τι θα διαφέρουν από αυτές που είχε μέχρι σήμερα;

Στο νέο σύστημα διοίκησης ο Πρύτανης/Πρόεδρος θα είναι ο ακαδημαϊκός ηγέτης του Ιδρύματος. Όσον αφορά στις ακαδημαϊκές του ικανότητες, αυτές θα κρίνονται κατά τη διαδικασία της επιλογής του και θα ανταποκρίνονται σε υψηλότερες προδιαγραφές (standards). Ταυτόχρονα το Συμβούλιο θα μπορεί να αξιολογεί και τις διοικητικές του ικανότητες, πράγμα που σήμερα δεν συμβαίνει.

Ο Πρύτανης/Πρόεδρος δεν πρέπει να είναι ένας διαμεσολαβητής που προσπαθεί να εξισορροπήσει αντιθέσεις μεταξύ διαφορετικών ομάδων στο ίδρυμα λαμβάνοντας υπ' όψιν την ισχύ τους (για παράδειγμα, ομάδων καθηγητών διαφορετικών τμημάτων, διοικητικών υπαλλήλων και φοιτητών). Το ΑΕΙ δεν μπορεί να λειτουργεί

όπως οι άλλοι κοινωνικοί ή διοικητικοί οργανισμοί, π.χ. ένας Δήμος, όπου η διατήρηση των ισορροπιών είναι καθοριστικής σημασίας. Ο Πρύτανης/Πρόεδρος πρέπει να είναι ακαδημαϊκός ηγέτης, να έχει ισχυρές αρμοδιότητες, να αξιολογείται διαρκώς και να οδηγεί το ίδρυμα, του οποίου ηγείται, σε επιτυχίες.

10. Τι είναι εκείνο που δημιουργεί την ελπίδα ότι διακεκριμένες προσωπικότητες που συνδυάζουν ακαδημαϊκά και διοικητικά προσόντα θα ενδιαφερθούν να διοικήσουν ως Πρυτάνεις/Πρόεδροι ένα Πανεπιστήμιο/ΤΕΙ στην Ελλάδα;

Οι επιστήμονες με ικανότητες και δυνατότητες πάντοτε ενδιαφέρονται να δείξουν σε τι μπορεί να επιτύχουν. Αυτό είναι ένα από τα χαρακτηριστικά των επιστημόνων. Σε κάθε περίπτωση, αναμένεται ότι οι Πρυτάνεις/Πρόεδροι θα προέρχονται είτε, κυρίως, από το εσωτερικό είτε από διακεκριμένους Έλληνες της Ομογένειας. Το σημαντικό είναι ότι πρόσωπα με ικανότητες θα μπορούν να διεκδικήσουν την τιμή να διοικούν ένα Ίδρυμα, πράγμα που έως σήμερα δεν ήταν εφικτό και αυτό θα γίνεται επ' ωφελεία των ελληνικών ΑΕΙ.

11. Τι είναι εκείνο που κάνει τους Πρυτάνεις/Πρόεδρους που θα εκλέγονται με το νέο τρόπο να ασκούν αποτελεσματικότερη διοίκηση από τη σημερινή;

Η διεθνής πρακτική, η οποία υιοθετείται και στη συγκεκριμένη περίπτωση, έχει δείξει ότι η διαδικασία εκλογής των Πρυτάνεων/Προέδρων, με τον τρόπο που προαναφέρθηκε, τους δίνει τη δυνατότητα να αναδείξουν τις ηγετικές τους ικανότητες και να διατηρήσουν μια σχετική ανεξαρτησία από τις μονάδες που διοικούν ώστε να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα. Επιπλέον η διαδικασία αυτή στερείται των δεσμεύσεων πελατειακού χαρακτήρα που έχουν εμφιλοχωρήσει στο σημερινό σύστημα εκλογής. Ταυτόχρονα, οι Πρυτάνεις/Πρόεδροι θα είναι υποχρεωμένοι να λογοδοτούν και να αξιολογούνται, επί τη βάση συγκεκριμένων στοιχείων και δεικτών, από το ανώτερο επίπεδο διοίκησης ώστε σε κάθε περίπτωση να είναι υποχρεωμένοι να αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα του τρόπου που ασκούν διοίκηση.

12. Ποια είναι η σημαντική διαφορά όλων των παραπάνω ρυθμίσεων σε σχέση με αυτό που ισχύει σήμερα;

Το καθοριστικό στοιχείο είναι ότι οι ακαδημαϊκές μονάδες και τα ιδρύματα θα έχουν πλέον συγκεκριμένους στόχους. Οι στόχοι αυτοί θα είναι μετρήσιμοι και η πορεία τους θα παρακολουθείται διαρκώς. Πέραν τούτου, θα υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα διαδικασίες ελέγχου, που δεν θα επιτρέπουν την αυθαιρεσία ισχυρών ομάδων ή προσώπων μέσα στο πανεπιστήμιο αλλά ούτε και την αυθαιρεσία των οργάνων διοίκησης.

13. Πώς θα διαμορφωθεί η χρηματοδότηση των ΑΕΙ;

Η δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ στην Ελλάδα υπερβαίνει σημαντικά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ως ποσοστό του ΑΕΠ χωρίς να έχουμε, ωστόσο, τα αντίστοιχα αποτελέσματα. Η δημόσια χρηματοδότηση όλων των ιδρυμάτων θα εξακολουθήσει να γίνεται με τους όρους που γίνεται σήμερα. Ωστόσο, ένα ποσοστό αυτής (το οποίο στο εξωτερικό ποικίλλει από 5 έως 30%) θα κατανέμεται βάσει των στόχων του ιδρύματος, του βαθμού επίτευξής τους και συγκεκριμένων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και κριτηρίων. Προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση, βεβαίως, θα είναι συγκεκριμένες, διαφανείς και αδιάβλητες διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης. Οι συμφωνίες που θα προκύπτουν θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα συναινετικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των θεσμικών εταίρων. Αποτελεί κοινή πρακτική σε ολόκληρο τον κόσμο τα ΑΕΙ να αντλούν πρόσθετους πόρους από τρίτες πηγές εθνικές ή ευρωπαϊκές, δημόσιες ή ιδιωτικές. Ήδη, σε αρκετές περιπτώσεις ελληνικών ιδρυμάτων οι πρόσθετες χρηματοδοτήσεις από πηγές όπως οι προαναφερθείσες συνιστούν το 50% του συνόλου των εσόδων τους. Η επιπλέον χρηματοδότηση των ΑΕΙ, πέραν της δεδομένης χρηματοδότησής τους από το Υπουργείο Παιδείας, ενισχύει το δημόσιο χαρακτήρα τους και το άνοιγμά τους στην κοινωνία και τις ανάγκες της. Με το να διασυνδεθούν τα ΑΕΙ με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας, σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αναμένουμε ότι θα προσδώσουν, όσον αφορά στην ανάπτυξη και την ευημερία, αξία στην ευρύτερη χωροταξική περιοχή και κατ' επέκταση στο σύνολο της χώρας.

14. Τι θα γίνει αν η χρηματοδότηση δεν επαρκεί για να καλύψει όλες τις ανάγκες του Ιδρύματος;

Οι ανάγκες κάθε Ιδρύματος και η χρηματοδότησή του θα προσδιοριστούν με τις προγραμματικές συμφωνίες. Το κράτος θα αναλαμβάνει την ευθύνη της χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων που θα συμφωνούνται. Φυσικά, το κάθε Ίδρυμα θα έχει την ευχέρεια να αναζητεί και πόρους από άλλες πηγές για να

αναλαμβάνει και δραστηριότητες πέραν αυτών που έχουν ήδη συμφωνηθεί με το κράτος (πράγμα που συμβαίνει και σήμερα σε ορισμένα ΑΕΙ). Για παράδειγμα, θα μπορεί να αποδέχεται εξωτερικές χρηματοδοτήσεις (χορηγίες) για καθηγητικές θέσεις. Οι χρηματοδοτήσεις αυτές θα αφορούν μόνο στην ίδρυση της θέσης και οι χορηγοί δε θα έχουν καμιά δικαιοδοσία στο ακαδημαϊκό μέρος της διαδικασίας ούτε φυσικά στην εκλογή του καθηγητή που θα καταλάβει τη θέση.

15. Απειλείται ο δημόσιος χαρακτήρας των ελληνικών ΑΕΙ;

Ο δημόσιος χαρακτήρας των ελληνικών ΑΕΙ είναι συνταγματικά κατοχυρωμένος και δεν υπάρχει ούτε η πρόθεση ούτε η δυνατότητα αλλαγής του. Αντίθετα, ο χαρακτήρας αυτός ενισχύεται εφόσον, αφενός, τα Ιδρύματα θα έχουν ουσιαστική διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια υπό την ουσιώδη εποπτεία της πολιτείας και αφετέρου θα είναι υποχρεωμένα να εξηγούν στην κοινωνία τον τρόπο λειτουργίας τους και τις δαπάνες των χρημάτων του ελληνικού λαού.

16. Υπάρχει σκέψη για επιβολή διδάκτρων στα ΑΕΙ;

Όπως προβλέπει το άρθρο 16 του Συντάγματος η εκπαίδευση στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αποτελεί υποχρέωση του κράτους και παρέχεται δωρεάν.

17. Ποιος θα αποφασίζει και ποιος θα καθορίζει τα προγράμματα σπουδών και τις Σχολές σε κάθε Ίδρυμα;

Εδώ θα έχουμε μία σημαντική μεταβολή στην υφιστάμενη κατάσταση, όπου την τελική απόφαση παίρνει το Υπουργείο Παιδείας χωρίς να αξιολογεί τα ουσιαστικά στοιχεία των προτάσεων, αλλά κυρίως με κριτήριο την ικανότητα των καθηγητών ή άλλων παραγόντων να πείσουν την Ηγεσία του για την αναγκαιότητα ίδρυσης ενός νέου προγράμματος. Με τα νέα δεδομένα, η δημιουργία προγραμμάτων σπουδών θα είναι αποκλειστική ευθύνη του Ιδρύματος. Για το ίδιο το Ίδρυμα θα υπάρχουν ασφαλιστικές δικλίδες, ώστε να μην οδηγείται σε έναν ατέλειωτο πολλαπλασιασμό προγραμμάτων σπουδών χωρίς την αντίστοιχη δυνατότητα υποστήριξης με το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, τις υποδομές και τα εργαστήρια. Το Συμβούλιο, με βάση το διαθέσιμο προϋπολογισμό, θα έχει την ευθύνη να εξετάσει και να αποφασίσει (με τη γνώμη ειδικών επιτροπών και αφού λάβει υπ' όψιν τις πιστοποιήσεις των προτεινόμενων προγραμμάτων) ποια θα είναι τα προγράμματα που θα τεθούν σε λειτουργία, σε ποια έκταση, για πόσο χρονικό διάστημα, με πόσους φοιτητές και ποια θα είναι εκείνα τα οποία είναι πλέον δυσλειτουργικά.

18. Τι θα γίνει με τους αιώνιους φοιτητές;

Το φαινόμενο των λεγόμενων αιώνιων φοιτητών είναι αποτέλεσμα της διαδικασίας επιλογής και εισόδου στα ΑΕΙ, καθώς και του τρόπου που αυτά λειτουργούν σήμερα. Σημαντικό ρόλο, επίσης, παίζει η εσωτερική οργάνωση των σπουδών και η μη τήρηση ακαδημαϊκών προτύπων ποιότητας. Όταν δεν υπάρχει καμία παρακολούθηση της εξέλιξης των σπουδών των φοιτητών, παρατηρείται το φαινόμενο αυτοί να μη δίνουν την απαιτούμενη έμφαση στις σπουδές τους. Έτσι, με την πάροδο των χρόνων είτε παρουσιάζουν αδυναμία να αντιμετωπίσουν τις ακαδημαϊκές απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών είτε αδιαφορία με αποτέλεσμα να περνούν τα χρόνια χωρίς να ανταποκρίνονται σε αυτές. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτό έχει οδηγήσει στην μετατροπή των ΑΕΙ σε εξεταστικά κέντρα με πολλαπλές εξεταστικές περιόδους στις οποίες προσέρχονται φοιτητές και σπουδαστές οι οποίοι χρωστάνε πολλά μαθήματα τα οποία έχουν συσσωρευθεί.

Η νέα δομή θα επιτρέψει στα ΑΕΙ να λειτουργούν σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές, να παρακολουθούν την πορεία των φοιτητών τους και να τους καθοδηγούν έτσι ώστε να μην αφήνουν κενά, να αξιοποιούν τις δυνατότητες που τους προσφέρει το Ίδρυμά τους και να ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στον απαιτούμενο χρόνο επωφελούμενοι τόσο οι ίδιοι όσο και οι οικογένειές τους.

19. Υπάρχει χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των προτεινόμενων αλλαγών;

Όπως για κάθε νομοσχέδιο του ΥΠΔΒΜΘ κατατίθεται παράλληλα και πλήρης κατάλογος των απαραίτητων ενεργειών (Π.Δ., Υ.Α., κ.λπ.), καταγραφή των μεταβατικών διατάξεων, καθώς και λεπτομερές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και εφαρμογής.

20. Πώς αξιοποιείται η διεθνής εμπειρία από μεγάλες αλλαγές σε εκπαιδευτικά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης άλλων χωρών;

Το κείμενο διαβούλευσης είναι αποτέλεσμα συστηματικής μελέτης της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας και στενής συνεργασίας με υπουργούς, πολιτικά και διοικητικά στελέχη χωρών της ΕΕ, που έχουν πραγματοποιήσει μεγάλες αλλαγές, καθώς και με διεθνείς οργανισμούς. Ενδεικτικά αναφέρονται η Γαλλία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Δανία, Αυστρία, Φινλανδία, Κύπρος.

21. Γιατί προτείνεται η κατάργηση της βαθμίδας του Λέκτορα;

Η κατάργηση αυτή προτείνεται προκειμένου να απλοποιηθεί το εσωτερικό σύστημα. Στα περισσότερα ΑΕΙ του κόσμου οι κύριες ακαδημαϊκές βαθμίδες είναι τρεις. Υπάρχει και μία τέταρτη η οποία αναφέρεται, κυρίως, σε πρόσωπα που καλύπτουν συγκεκριμένες διδακτικές ανάγκες που δεν είναι μόνιμες. Σήμερα, οι ανάγκες αυτές καλύπτονται περιστασιακά από διδάσκοντες του ΠΔ 407/80. Η πρόβλεψη/πρόταση στο σχέδιο διαβούλευσης σχετικά με τους λέκτορες εξασφαλίζει καλύτερες συνθήκες εργασίας από αυτές υπό τις οποίες εργάζονται σήμερα οι διδάσκοντες του ΠΔ 407/80. Οι νέοι λέκτορες ασφαλώς θα μπορούν να εκπονούν, εφόσον το επιθυμούν, ερευνητικό έργο το οποίο, παρόλο που δεν προβλέπεται από το έργο που τους ανατίθεται, θα τους βοηθήσει να διεκδικήσουν μία θέση στο πανεπιστήμιο σε ενδεχόμενη προκήρυξη θέσης επίκουρου καθηγητή, η οποία θα είναι και η εισαγωγική βαθμίδα Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) στα Πανεπιστήμια.

22. Τι θα γίνει με τους Λέκτορες που υπηρετούν σήμερα;

Οι Λέκτορες που υπηρετούν σήμερα στα Πανεπιστήμια έχουν εκλεγεί με ακαδημαϊκές διαδικασίες ως μέλη ΔΕΠ. Επομένως, όλοι θα ενταχθούν σε μια μεταβατική περίοδο, κατά την οποία θα τους δοθεί η δυνατότητα να κριθούν, όπως θα κρίνονταν με τα μέχρι σήμερα δεδομένα. Δεν θα υπάρξουν, όμως, νέες προκηρύξεις στη βαθμίδα του Λέκτορα με τη μορφή που αυτή υφίσταται σήμερα.

23. Γιατί η βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή γίνεται μη μόνιμη;

Η βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή είναι η εισαγωγική ακαδημαϊκή βαθμίδα. Στους Επίκουρους Καθηγητές δίδεται μία περίοδος κατά την οποία αξιολογείται η απόδοσή τους και η ικανότητά τους.

Η μονιμοποίηση στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή δημιουργεί συνθήκες δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης. Υπάρχει ανάγκη για την ουσιαστική αξιολόγηση των Επίκουρων Καθηγητών στο μέλλον. Θα πρέπει, δηλαδή, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα να αξιολογηθούν ουσιαστικά και είτε να τους δοθεί η δυνατότητα -λόγω της απόδοσής τους- να εξελιχθούν και να μονιμοποιηθούν στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή είτε να αποχωρήσουν εφόσον αποδειχθεί ότι δεν έχουν τα απαιτούμενα προσόντα για να εξελιχθούν ακαδημαϊκά. Η διαδικασία αυτή δεν ωφελεί μόνο το πανεπιστήμιο, τους φοιτητές και την έρευνα. Ωφελεί και τους ίδιους τους επιστήμονες που έχουν εκλεγεί ως Επίκουροι Καθηγητές γιατί τους δίνει μια δοκιμαστική περίοδο, στην οποία έχουν την ευχέρεια είτε να δείξουν τις ικανότητές

τους, να εξελιχθούν ακαδημαϊκά και να μονιμοποιηθούν είτε να αντιληφθούν ότι δεν έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν στο συγκεκριμένο ίδρυμα και να επιλέξουν κάτι διαφορετικό για τη συνέχεια της καριέρας τους. Τους προστατεύει μάλιστα από μία αθέμιτη σχέση εξουσίας: σήμερα πολλοί μόνιμοι Επίκουροι Καθηγητές βρίσκονται σε μία ιδιότυπη κατάσταση «ομηρίας», όπου, ενώ είναι μόνιμοι, είναι υποχρεωμένοι διαρκώς στους ιεραρχικά ανώτερους τους από τους οποίους εξαρτώνται για να εξελιχθούν. Είναι απαράδεκτο να υπάρχει μία τέτοια σχέση εξουσίας ες αεί. Η όλη λογική που διέπει τη θέση του καθηγητή είναι η ανεξαρτησία του και σε αυτό αποσκοπεί η νέα ρύθμιση.

24. Τι θα γίνει με τους Επίκουρους Καθηγητές που υπηρετούν σήμερα στα πανεπιστήμια;

Οι Επίκουροι Καθηγητές που υπηρετούν σήμερα, εάν έχουν μονιμοποιηθεί, θα εξακολουθήσουν να διατηρούν τη μονιμότητά τους. Αν δεν έχουν μονιμοποιηθεί, θα κριθούν για την περαιτέρω πορεία τους με βάση τα νέα δεδομένα.

25. Είναι διασφαλισμένος από την Πολιτεία ο μισθός των μελών ΔΕΠ και ΕΠ;

Ναι, είναι. Η πολιτεία θα εξακολουθήσει να περιλαμβάνει στη χρηματοδότηση των ιδρυμάτων τους μισθούς του προσωπικού. Όπως προαναφέρθηκε, η χρηματοδότηση θα γίνεται αφενός με βάση συγκεκριμένους δείκτες που αφορούν στις ανελαστικές δαπάνες του Ιδρύματος και αφετέρου με βάση τους στόχους, τους οποίους επιτυγχάνουν τα ιδρύματα. Επομένως, η αξιολόγησή τους μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα επιπλέον χρηματοδότηση σε όλους τους τομείς.

Προτείνεται να δίνεται η επιλογή στο ΑΕΙ να αυξήσει, σε ορισμένες περιπτώσεις, τις αμοιβές εκπαιδευτικών που διακρίνονται και έχουν υψηλές επιδόσεις σε θέματα έρευνας ή άλλα θέματα που θα ορίζει το ίδιο, με βάση διαφανείς προβλέψεις του εσωτερικού του κανονισμού και ύστερα από ειδική έγκριση της διοίκησης του ιδρύματος. Θέλουμε να δοθεί η δυνατότητα της επιβράβευσης του καλύτερου χωρίς να εισαγάγουμε την αυθαιρεσία, τον κακώς εννοούμενο ανταγωνισμό και τις πελατειακές σχέσεις.

26. Γιατί καταργείται ο θεσμός των διδασκόντων ΠΔ 407;

Ο θεσμός του διδάσκοντος με το ΠΔ 407 θεσμοθετήθηκε για τη διεξαγωγή διδακτικού, ερευνητικού, επιστημονικού και οργανωτικού έργου από επιστήμονες αναγνωρισμένου επιστημονικού κύρους. Ωστόσο, εξελίχθηκε σε μια διαδικασία ανάθεσης κατακερματισμένου έργου (με λίγες ώρες διδασκαλίας από κάθε επιλεγμένο επιστήμονα), με μειωμένες απολαβές και καμία εργασιακή ασφάλεια ή προοπτική. Ταυτόχρονα εγκλώβισε σημαντικό τμήμα των νέων επιστημόνων σε μια επαγγελματική τροχιά με περιορισμένες δυνατότητες εξέλιξης και έθεσε στο επιστημονικό περιθώριο μεγάλη μερίδα πολύτιμου επιστημονικού δυναμικού. Η προτεινόμενη ρύθμιση που προβλέπει την αντικατάσταση του διδάσκοντα ΠΔ 407 με μία μη εξελίξιμη θέση «εντεταλμένου διδασκαλίας» (ή λέκτορα) με σύμβαση ενός έως τριών ετών δίνει πλέον τη δυνατότητα σε νέους επιστήμονες να αφιερωθούν στα καθήκοντά τους με ικανοποιητική αμοιβή και δυνατότητα λειτουργίας σε κάποιο βάθος χρόνου χωρίς άγχος.

Για τη βελτίωση των προοπτικών των νέων επιστημόνων εισάγεται, επιπλέον, ο θεσμός του μεταδιδακτορικού υποτρόφου ενώ παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη πρόγραμμα ενίσχυσης των νέων επιστημόνων με μεταδιδακτορικές υποτροφίες.

27. Η ταυτόχρονη υπηρετήση σε ελληνικό ΑΕΙ και σε ΑΕΙ ξένης χώρας ισχύει και για τους διδάσκοντες σε ελληνικά ΑΕΙ;

Είναι προφανές ότι τόσο για λόγους ισονομίας όσο και για λόγους εξωστρέφειας και διεθνοποίησης των ελληνικών ΑΕΙ η προτεινόμενη ταυτόχρονη υπηρετήση ισχύει, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, και για τους διδάσκοντες των ελληνικών ΑΕΙ.

28. Γιατί οι διαδικασίες εξέλιξης των μελών ΔΕΠ/ΕΠ να είναι «κλειστές»;

Διαπιστώθηκε ότι το σημερινό καθεστώς των «ανοικτών» διαδικασιών δεν αξιοποιήθηκε από τα ιδρύματα. Ενώ οι διαδικασίες ήταν θεωρητικά «ανοικτές», στην πράξη ήταν κλειστές. Όποιος υπηρετεί σε ένα θεσμό δικαιούται να κριθεί για την προσωπική του εξέλιξη με βάση αμερόληπτα εκλεκτορικά σώματα και αντικειμενικές διαδικασίες. Εφόσον έχει αρχικά κριθεί κατάλληλος ανταγωνιστικά και με αδιάβλητες διαδικασίες για να διδάσκει σε ένα Πανεπιστήμιο, πρέπει να κριθεί για το αν έχει τα προσόντα να ανέλθει βαθμίδα. Σε ορισμένες, μάλιστα, περιπτώσεις και σε συνδυασμό με τη μονιμότητα των μελών ΔΕΠ/ΕΠ οι «ανοικτές» διαδικασίες δημιούργησαν ποικίλες στρεβλώσεις. Το νέο σύστημα κρίσεων, που ήδη έχει θεσπιστεί με το Νόμο 3848/2010, με διευρυμένα εκλεκτορικά και με εξωτερικούς κριτές σε πολλές

περιπτώσεις βοήθησε στην κατεύθυνση της αξιοκρατίας. Ένα νέο βήμα θα πρέπει να γίνει για την οριστική αποδέσμευση των κρίσεων από τις σχέσεις αλληλεξάρτησης εντός των τμημάτων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη συγκρότηση μεικτών επιτροπών κρίσης με συμμετοχή κριτών από πανεπιστήμια της Ελλάδος (εκτός του τμήματος του κρινόμενου) και του εξωτερικού. Η σύνθεση μπορεί να διαφοροποιείται ανά βαθμίδα αλλά και ανά ίδρυμα στο πλαίσιο των εσωτερικών κανονισμών του κάθε ιδρύματος. Τα κριτήρια αξιολόγησης των μελών ΔΕΠ/ΕΠ θα πρέπει να εναρμονιστούν με τα διεθνή πρότυπα και να συμπεριλάβουν τη διδακτική ικανότητα (που περιλαμβάνει και αξιολόγηση του διδακτικού έργου από φοιτητές) και το ερευνητικό έργο των υποψηφίων. Το πώς θα διεξάγονται οι κρίσεις των μελών ΔΕΠ/ΕΠ θα αφορά και τη διοίκηση του ιδρύματος και θα είναι ένας από τους ουσιαστικούς δείκτες αξιολόγησης των ακαδημαϊκών μονάδων αλλά και των ιδρυμάτων συνολικά.

29. Πως αλλάζει η εκπροσώπηση των φοιτητών στη Διοίκηση των ΑΕΙ;

Η αλλαγή του μοντέλου Διοίκησης επικεντρώνεται στο διαχωρισμό των οικονομικών/διοικητικών λειτουργιών από τις ακαδημαϊκές. Η συμμετοχή εκπροσώπων φοιτητών στο Συμβούλιο αποτελεί μια ποιοτική αναβάθμιση του ρόλου των φοιτητών καθώς συμμετέχουν σε διαρκείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων και δεν περιορίζονται σε μια εφάπαξ συμμετοχή μέσω των εκλογών με αδυναμία επιρροής στη συνέχεια.

30. Πώς θα διαμορφωθούν οι Σχολές;

Η ανασυγκρότηση των ιδρυμάτων θα πρέπει να περιλαμβάνει και ανασυγκρότηση των σχολών που ήδη υφίστανται, ίδρυση νέων κ.λπ.

31. Θα μπορούν οι φοιτητές να επιλέγουν ό,τι μαθήματα θέλουν;

Η ευχέρεια των φοιτητών να αλλάζουν κατεύθυνση, να επιλέγουν μαθήματα από άλλα τμήματα, σχολές ή ιδρύματα δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε προγράμματα σπουδών που θα μπορούν χωρίς περιορισμούς να επιλέγουν οι φοιτητές. Οι σχολές και το ίδρυμα θα πρέπει να θέτουν τις προϋποθέσεις ώστε τα προγράμματα και τα πτυχία να ανταποκρίνονται σε πιστοποιημένα επιστημονικά αντικείμενα. Οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις θα πρέπει να αποφασιστούν από τα ίδια τα ιδρύματα και θα μπορούν να ποικίλλουν.

32. Ποιος ο ρόλος των Περιφερειακών Συμβουλίων;

Το Περιφερειακό Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης θα πρέπει να έχει ρόλο συντονισμού όλων των μονάδων εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να περιλαμβάνει θεσμικούς εκπροσώπους των Ιδρυμάτων, της Περιφέρειας αλλά και καταξιωμένα μέλη της κοινωνίας.